

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֵמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשְּׁבוּעַ וַיִּגַּשׁ תַּשְׁפ"ב

קִשָּׁה כְּשֶׁאֵל קִנְאָה רְשָׁפִיהָ רְשָׁפֵי אֵשׁ שְׁלֵהֶבְתֶּיהָ (שיר השירים ח' ו')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

ביארו חז"ל: "שקנאו בו (ביוסף) אחיו" (מדרש רבה שם).

על זאת יש להוסיף: "רבי אליעזר הקפר אומר הקנאה ... מוציאין את האדם מן העולם" (אבות פ"ד מ' כא).

המאורעות הקשים – תוצאותיה הקשות של הקנאה בבית יעקב אבינו, המתוארים בפרשיות וישב ומקץ, מגיעים לתיקון חיובי בהוראתו של יוסף לכל הסובבים אותו "הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלָיו" (בראשית מ"ה א).

עסקנו בביטוי זה גם בעבר, בדברינו לפרשת ויגש בשנת תשע"ב, בשנת תשע"ד, בשנת תשע"ה ובשנת תשפ"א. ביטוי מיוחד זה מופיע שוב, רק עוד פעם אחת בתנ"ך, בהקשר של בית דוד, משפחתו של דוד המלך והיחסים בין בניו כולל בתו תמר. שם מצינו: "וַיֵּאמֶר אֶמְנוּן הוֹצִיאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלָיו וַיִּצְאוּ כָּל אִישׁ מִעֲלָיו" (שמו"ב י"ג ט).

רמז עבה זה מלמד אותנו כמה לקחים:

א. מה שהתרחש בבית יעקב אבינו, ותוקן בתחילת פרשתנו, מלמד אותנו כמה מסוכנת הקנאה. ההמלצה שלא לשנות בין הבנים היא חזקה מאוד.

לולא גדולתו של יוסף הצדיק עתידו של עם ישראל – בני ישראל, ח"ו, היה בסכנה גדולה מאוד. ההכרזה "אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם" (בראשית מ"ה ד), הייתה בבחינת נס, שאי אפשר ואסור לסמוך עליו.

ב. הקנאה בין בניו של ישי הצדיק (עיינו שבת דף נה ע"ב, בבא בתרא דף יז ע"א), העבירה גם אותם על דעתם. שלשת בניו הגדולים לא סלחו לדוד הקטן (שמו"א ט"ז יא) השביעי (דב"ה"א ב' טו), על זכייתו במלכות, כביכול, על חשבונם. הדברים באים לידי ביטוי בדבריו הקשים של אליאב, בפגישתו עם דוד ביום בו הוא היכה את גולית הפלישתי (עיינו שמו"א י"ז כח-ל).

גם למעלה מאלף שנים מאוחר יותר, בימי רבי יהודה הנשיא ותלמידו רבי חייא הגדול, עמד מתח נורא באוויר בין השניים. האחד צאצא של דוד המלך והשני צאצא של אחיו הגדול, בנו השלישי של ישי, שמעא = שמעה = שמעי = שמה.

הקנאה בין בניו של דוד הוציאה אותם מן העולם, והכריתה גם את המשך זרעם אחריהם.

אמנון, שהיה בכור הבכורות במשפחתו של דוד המלך, וראה עצמו כיוורש עזר, פגע אנושות באחותו תמר ונענש בהפסד כח ההולדה שלו (עיינו שמו"ב י"ג א-יז, וברש"י שם על פסוק יז).

סיבלה של תמר היה כפול עקב הפגיעה החמורה שפגע בה אמנון והיא נותרה בודדה ושוממה כל חייה (שם, שם כ). אבשלום, שהיה הבכור הבא בתור, והתנשא למלוך (שם, ט"ו א, מלכים א' ה-ו), רצח את אמנון (שם י"ג כח-כט), מה שכמעט השמיד את כל בני דוד (שם, שם ל). גם הוא נהרג (שם, י"ח יד-טו) ועזב את העולם ללא צאצאים (שם, שם יח).

(הדברים יתפרסמו בקרוב בפירוט בספרי צפנת שמואל – מלכות דוד).

קנאה איננה מובילה לעולם למקומות טובים.

עין טובה מדריכה את האדם והציבור לכיוונים חיוביים וטובים הרבה יותר.

הבה נפיק לקחים, במישור הפרטי, בתוך כל משפחה ומשפחה, וגם במישור הציבור.

<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב, י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א</p>	<p>לע"נ הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב</p>	<p>לע"נ מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א</p>	<p>לע"נ מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב</p>
<p>לע"נ מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א</p>	<p>לע"נ הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לע"נ ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)</p>	<p>לע"נ הרב אשר וגבי סוזן וסרטיל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף</p>	<p>לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה</p>
<p>לע"נ ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב</p>	<p>לע"נ יחזקאל ומרת חנה צדיק י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א</p>	<p>לע"נ מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט</p>	<p>לע"נ הרב שמואל כהן, שבט תשפ"א</p>	

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

חֵמְדַּת שְׁנַת הַשְּׁבַע

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

בהמשך להדלקת שמן שביעית לנרות חנוכה, הערה על הנאה ממצוות

בשבוע שעבר הזכרנו את הכלל ההלכתי, שמצוות לאו ליהנות נתנו (עירובין לא ע"א, ובמקומות רבים נוספים). מצאנו לנכון לחדד את הדברים.

לימוד תורה, קיום מצוות, ודבקות בקב"ה הם העונג הנפשי הגדול ביותר שאפשר לזכות בו. אך בחוויה האנושית פעמים רבות שאנו חווים את קיום המצוות כעול על האדם. אנו משתדלים לעשות ככל יכולתנו לעשות את רצון אבינו שבשמים רצוננו. כך קיום מצוותנו הוא חוויה של סיפוק ושמחה, למרות שבשורשם התורה והמצוות הם עול שהקב"ה מטיל עלינו. לכן ההלכה איננה מזהה את הדבר הזה כהנאה.

נשווה בנפשנו: נניח שיש חייל 'מורעל' (כלשון העם). הוא נהנה להרגיש את הסיפוק של נשיאת משא כבד לאורך מסע ארוך. בנפשו הוא שמח וצוהל. וזה נהדר. אך מבחינה עקרונית ההלכה לא הייתה מזהה את הפעילות הזאת כהנאה.

הדלקת נרות חנוכה בחיק המשפחה, איש וביתו, הן מהחוויות החביבות והמיוחדות שאנו זוכים להן. אך הבחירה הזאת היא בחירה שלנו. אנו בוחרים ליצור חוויה חיובית סביב הדלקת הנרות. באותה מידה יכולנו לבחור להפוך את הדלקת הנרות לעול ונטל.

במסכת סוכה (דף לא ע"ב) רבא אומר שאין ליטול לולב של עבודה זרה, אך אם נטל, יצא ידי חובתו. רש"י מבאר מדוע מקיים את המצווה, למרות שעבודה זרה אסורה בהנאה: דמצות לאו ליהנות ניתנו, כלומר: אין בקיום מצוות הנאת הגוף, אלא עבודת עבד לרבו. נטילת הלולב בדרך כלל מלווה בהלל, והיא חלק משמחת החג. אך שוב – זו בחירה שלנו לשמוח במצווה שהקב"ה נתן לנו. מבחינה עקרונית יש כאן עבודת עבדים, אך העבדים הללו מבינים שכל משמעות חייהם, בעולם הזה ובבא, מבוססת ובנויה על עבודתו יתברך. לכן אנו שמחים במצווה. אמנם ההלכה איננה מזהה בכך הנאה, למרות שבלבנו פנימה אנו עובדים את ה' בשמחה.

במסכת ראש השנה (דף כח ע"א) רבא אומר שהמודר הנאה מחברו רשאי להוציא את חברו בתקיעת שופר של מצווה. כפי שביארנו לעיל, גם אם האדם נהנה מהתקיעות והמעמד של התקיעות, ההלכה איננה מזהה את קיום המצווה כהנאה, אלא כעול וחובה. בעל המאור (על הריף שם ז ע"א) אומר שהכוונה היא דווקא לתקיעות המצווה, אך לא לתקיעות הנוספות שתיקנו חז"ל.

מדוע ישנה הבחנה בין מצוות מדאורייתא ומצוות מדרבנן?

הג"ר שמעון שקאפ בשערי יושר (שער א פרק ז) עונה על השאלה. נקדים לה שאלה אחרת: מקובל שספק דאורייתא לחומרה, וספק דרבנן לקולא. אך אם יש מצווה מן התורה לשמוע לדברי חכמים, מדוע שיהיה הבדל בין ספק בדין תורה לבין ספק בדין דרבנן?

נמשול משל: אדם, חלילה, לוקח אבן ומנפץ את חלונו של רעהו. הפעולה הזאת גורמת שני דברים: ראשית, כרגע יש חלון שבור. שנית, מסתבר שקשרי הידידות בין השניים לא יהיו בלשון המעטה, כדאשתקד. מעבר לשבר של החלון, יהיה גם שבר בקשר בין החברים.

כאשר הקב"ה מצווה לעשות מצווה, או להימנע מעבירה, כלולים באמירה זו שני דברים: ראשית, הקב"ה מודיע לנו שיש תיקון בפעולה מסוימת, וקלקול בהפכה (נקרא לכך הפן של התיקון, או הקלקול). מעבר לכך, האדם המקיים את המצווה מהדק את הקשר עם בוראו, וכן להיפך (ביחס לעבירות נקרא לכך הפן של המרד).

במצוות דרבנן הפן הראשון אינו קיים. אילו הציווי של חז"ל היה תיקון או קלקול אובייקטיבי בעולם, הקב"ה כבר היה מצווה עליו. מסתבר, אם כך, שבמצוות דרבנן רק הפן השני קיים. רק הפן של הציווי. חז"ל מתקנים מצוות תקנות וגזירות כדי לשמור אותנו בדרך התורה, ולייצר תודעה בריאה ונכונה ביחס לקיום המצוות. איך השבת שלנו נראית ללא איסור מוקצה? איך השנה שלנו הייתה נראית ללא חנוכה ופורים? מצד שני, הקב"ה לא ציווה את הדברים הללו, ומשה רבינו לא קיים אותם. מסתבר שהם נועדו להגן ולקדם אותנו, העובר או מבטל אותם פוגע בציווי להישמע לדברי חז"ל, אך אינו מקלקל את אותה הנקודה האובייקטיבית שיש במצוות דאורייתא.

לאור זאת מסביר הגרש"ש שספק דרבנן לקולא. כאשר יש ספק איסור, הפן של המרד (בקב"ה או בחז"ל) אינו קיים – אין כאן בחירה להתעלם ממצוותו. אך הפן של הקלקול עומד בעינו. יתכן ואתה הורס משהו, אז אל תעשה את זה! אך העובר על דברי חז"ל הוא לעולם מורד בלבד, אין בפעולתו תיקון או קלקול אובייקטיבי. לכן ביחס לדברי חז"ל אין ציווי לעשות כשיש ספק.

נתיבות המשפט (סימן רלד ס"ק ג) אומר שאין חובת תשובה על מעבר על איסור דרבנן בשוגג. הגרש"ש מסביר שזהו אותו החשבון: תשובה על שוגג נובעת מהצורך לתקן את הקלקול, למרות שלא היה מרד. באיסור דרבנן אין פן של קלקול, אלא מרד בלבד. אם כך בשוגג אין על מה לעשות תשובה.

נשוב לדברי בעל המאור. הגרש"ש מסביר שמצוות לאו ליהנות ניתנו מפני שאנו שואלים מהי מטרת הפעולה. כאשר אדם מקיים מצווה דאורייתא, הוא פועל את אותו התיקון שהזכרנו לעיל. יש מטרה נשגבה לפעולה שלו, ולכן ההלכה מתעלמת מהשאלה אם האדם נהנה מהפעולה או לא. שאלה זו איננה רלוונטית. האדם משמש את רבו, זה מה שמעניין אותנו.

אך מהי המטרה בקיום מצווה דרבנן? קשה לומר שהמטרה היא "לא למרוד" בדברי חז"ל. מטרת המצווה של חז"ל היא לשמור עלינו, ולדאוג לנו למסגרת תורנית טובה. לעומת קיום מצוות התורה, שנועדו לעשות את רצונו יתברך, מצוות דרבנן נועדו לשמור עלינו, להשאיר אותנו במסגרת.

לכן כאשר אנו בוחרים לקיים את הדלקת נרות חנוכה בשמחה משפחתית של מצווה, ההלכה יכולה לזהות את השמחה של קיום המצווה הזו, ומותר להשתמש בשמן זית של שביעית בשביל ההנאה הגדולה הזאת.

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

מחלוקת בדין השכרת מבנה לישיבה בתקופת הקורונה

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / מנחם אב תשפ"א / תיק מס' 81022

דיינים: הרב יוסף כרמל, הרב דניאל לונצר, הרב איתן וגנר

המקרה בקצרה: התובעת, שהיא עמותה, השכירה מבנה לנתבעת 1, אשר גם היא עמותה, לצורך ישיבה. בין הצדדים נחתם חוזה, ושני ערבים ערבו לחוזה, וגם הם צורפו לתביעה. בהסכם נקבע שהנתבעת תשפץ את המושכר על חשבונה, ותשלם דמי שכירות מופחתים בסך 20,000 ₪ לחודש. הישיבה שפעלה במושכר נסגרה, והנתבעת לא שילמה את מלוא דמי השכירות. בנוסף בעת פינוי המושכר הנתבעת פירקה פריטים שהותקנו בעת השיפוץ אף שבחובה סוכם שאלה יישארו במבנה, ובנוסף נשארו חובות של מים וחשמל.

התובעת דרשה מנתבעת 1 85,000 ₪ עבור דמי שכירות שלא שולמו, ועוד תיקון של עבודות הפירוק, ותשלום חשבון מים וחשמל. בנוסף היא דורשת קנס על כל יום איחור כפי שנקבע בחוזה. הנתבעים הודו שקיים חוב, אך טענו שהם אמורים לקבל כסף מהעירייה ולכן ביקשו ארכה לתשלום, אך הארכה עברה, והחוב לא שולם. הנתבעים הודו בדיון בחוב עבור דמי השכירות, וחשבוונות המים והחשמל. אולם במכתב מתאריך י"ז סיון תשפ"א ביקשו לקזז מחוב השכירות את החודשים בהם הישיבה לא היתה פעילה בגלל הקורונה. כמו כן, הם טענו שמה שפורק לא היו מחוברים למבנה, ולכן הוא פורק כדין.

פסק הדין: על נתבעת 1 לשלם לתובעים 108,331 ₪, ואם לא תשלם ניתן יהיה לגבות את החוב מהערבים.

נימוקים בקצרה:

1. דמי שכירות

נתבעת 1 לא שילמה את החוב בגין דמי השכירות. היא טענה שיש להפחית את דמי השכירות בתקופת הקורונה. התובעת השיבה שמדובר בטענה חדשה שלא עלתה בעבר, ובנוסף אם נתבעת 1 היתה מודיעה בזמן אמת שאינה יכולה להשתמש במושכר, התובעת היתה מנסה להשכיר את המבנה למוסדות אחרים. בית הדין פסק שכיון שהנתבעת הודתה בעבר בחוב זה, והודאת בעל דין כמאה עדים. בנוסף, אין לראות בשכירות זו כמכת מדינה, משום ששייכות אחרות הצליחו להשתמש במבנה גם בתקופת הקורונה. לכן יש לחייב את הנתבעים בכל החוב.

2. פירוק מזגנים וגופי תאורה

לטענת התובעת כל מה שהנתבעת התקינה במושכר שייך לה, זאת משתי סיבות: א. משום שבחובה נכתב שכל תוספת מחוברת בדרך קבע תהיה שייכת לתובעת. ב. משום שנכתב במפורש שעל הנתבעים להוסיף מזגנים, והם יהיו רכוש התובעת. לטענת הנתבעים לא מדובר בפריטים המוגדרים כמחבורים.

לגבי מעשי הקניין שבו נקנו המזגנים וגופי התאורה לתובעת, פסק בית הדין כי היו מעשי קניין תקפים:

א. קניין חצר – חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, גם כאשר היא מושכרת (שו"ע חו"מ שיג, ג) אמנם, נחלקו האחרונים לגבי זה, אלא שבחובה (סעיף 9) נכתב שהוא נעשה "באופן המועיל ביותר", ולכן יש ללכת לפי השיטות התומכות בתובעת.

ב. סיטומתא – יש לקיים את החובה מכח קניין סיטומתא (שו"ע רא, ב). כיון שתנאי כזה מקובל בשוק, הוא חל מכח קניין סיטומתא (מנהג הסוחרים).

למרות זאת בית הדין החליט כי יש לנכות את שנת השימוש במזגן, משוויו, ולכן הנתבעים ישלמו רק 8,211 ₪ עבור המזגנים. עבור התאורה, אין משמעות לשנת שימוש, ולכן לא יקוזז מערכה דבר.

נתבעת 1 דרשה גם תשלום עבור תיקונים נוספים בסך 18,130 ₪ בסכום זה הם כללו גם את המזגנים ואת גופי התאורה, ובנוסף הם לא שלחו אסמכתאות לעלויות תיקון, אולם הנתבעת הודתה בכך שהיו תיקונים, ולכן בית הדין חייב את הנתבעים בשליש מעלות זאת (לא כולל המזגנים והתאורה) על בסיס סמכותו לפשרה ומחייב 1,583 ₪.

3. פיצוי על איחור בתשלום

התובעת הוסיפה תביעה על סך 400,000 ₪ בגין איחור בתשלום, כפיצוי מוסכם. הנתבעת טענה שהפיצוי הוא עבור עיכוב בפינוי המושכר ולא על עיכוב בתשלום. בית הדין קיבל את טענת הנתבעים, משום שלפי הבנתו הפיצוי מתייחס לאיחור בפינוי המושכר ולא לאיחור בתשלום.

4. אחריות הערבים

על חוזה השכירות חתמו שני ערבים, ערב מס' 1 טען שלא ידע על מה הוא חתם. בית הדין דחה את טענתו. כיון שאינו מורשה חתימה בעמותה הרי שהצורך בחתימה שלו היה רק לצורך ערבות. בנוסף, לפי ההלכה טענת "לא קראתי" אינה קבילה (שו"ע חו"מ מה, ג), לכן ערב 1 נושא באחריות לחובות נתבעת 1. ערב 2 לא הופיע לדיון אך כתב בדוא"ל כי הוא אחראי, לכן הערבים אחראים לתשלום.

כששניים ערבים להלוואה פסק השו"ע (חו"מ קלב, ג) שהמלוה יכול לתבוע ממי שירצה, אך הוא הביא דעה נוספת שיש אומרים שיכול לתבוע רק חצי מהחוב מכל אחד. מכיון שמחלוקת זו לא הוכרעה, ניתן לתבוע מכל ערב רק חצי מהחוב. במקרה שהוא לא ישלם, ניתן לתבוע מהערב השני.

לסיכום, נתבעת 1 חויבה בסך 108,331 ₪, ואם לא תשלם ניתן יהיה לגבות את החוב מהערבים

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"י)

Manchester, England

מנצ'סטר, אנגליה

סיון תש"פ

אמירת קדיש ללא מנין נוכחים כאשר יש עשרה המצטרפים באמצעות קשר עין אלקטרוני

שאלה

האם יש היתר לומר קדיש באמצעות קשר אלקטרוני כמו זום, סקייפ, פייס-טיים וכדו' שבאמצעותו יהיו עשרה גדולים בקשר עין?

תשובה

אין אומרים קדיש אלא בעשרה זכרים גדולים הנוכחים פיזית.¹ בשעת הדחק ניתן לומר עם תשעה גדולים וקטן, עיין במראה הבזק חלק ט סימן א פרטי היתר זה.² על מנת שעשרה יצטרפו למניין, הם צריכים להיות במקום אחד, כגון בחדר אחד או בסמיכות זה לזה.³

¹ מבואר במשנה (מגילה פרק ד משנה ג):

"אין פורסין את שמע ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאים את כפיהם ואין קורין בתורה ואין מפטירין בנביא ואין עושין מעמד ומושב ואין אומרים ברכת אבלים ותחנומי אבלים וברכת חתנים ואין מזמנין בשם פחות מעשרה ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן."

וטעם הדבר מבואר בגמרא (מגילה כג ע"ב):
"מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא (ויקרא כב, לב): ונקדשתי בתוך בני ישראל; כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? דתני רבי חייא: אתיא תוך תוך; כתיב הכא: ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתוב התם (במדבר טז, כא): הבדלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה, דכתיב התם (במדבר יד, כז): עד מתי לעדה הרעה הזאת, מה להלן עשרה, אף כאן עשרה."
וכן בגמרא בברכות (כא ע"ב):

"אמר רב אדא בר אהבה: מנין שאין היחיד אומר קדושה? שנאמר: ונקדשתי בתוך בני ישראל; כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? דתני רבנאי אחוה דרבי חייא בר אבא: אתיא תוך תוך. כתיב הכא: ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתוב התם: הבדלו מתוך העדה הזאת, מה להלן עשרה, אף כאן עשרה."
ולגבי קדיש מבואר במסכת סופרים (פרק י הלכה ו):

"אין פורסין על שמע, לא בישיבה ולא בעמידה, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהן, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב על אנשים, כל שכן על נשים, שאין עושין מעמד ומושב על נשים, ואין אומרים קדיש וברכו, פחות מעשרה."

ובביאור המשך דברי המסכת סופרים שם עיין בשו"ת במראה הבזק חלק ח סימן ו וחלק ט סימן א.

וכן פסק הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכות ה-ו):

"וכן לא יהיה אחד מברך ברכת שמע והכל שומעים ועונין אחריו אמן, אלא בעשרה, וזה הוא הנקרא פורס על שמע, ואין אומרים קדיש אלא בעשרה, ואין הנהנים נושאים ידיהם אלא בעשרה והכהנים מן המנין; שכל עשרה מישראל הם הנקראים עדה, שנאמר: עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' והיו עשרה שהרי יצאו יהושע וכלב."

וכל דבר קדושה לא יהא אלא בתוך העדה מישראל שנאמר: ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכל אלו הדברים אם התחילו בהם בעשרה והלכו מקצתם אף על פי שאין רשאים יגמרו השאר."

וכן נפסק בשו"ע (או"ח סימן נה סעיף א):

"אומרים קדיש. ואין אומרים אותו בפחות מיי זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' עשרות, וה"ה לקדושה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה."

ועיין בשו"ת יחוה דעת (חלק ו סימן ה) שאלו שאומרים קדיש בבית קברות בלא עשרה טועים ואין לענות אחריהם אמן. וכן עיין בשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ב סימן צח) שאין לעשות מניין קטנים על מנת לחנכם, שאין לומר דבר שבקדושה בלא עשרה. ועיין שם שדן האם האיסור לומר דבר שבקדושה בלא עשרה הוא דאורייתא. וכן עיין בפסקי תשובות (נה, א) ובמקורות שציין שם.

² עינינו שו"ת במראה הבזק ח"ט תשובה א. וראה שם בהערות במקורות הדין ותנאיו, הגדרת 'שעת הדחק' ולעניין מה אפשר לסמוך בה על צירוף הקטן.

³ מבואר בגמרא (עירובין צב ע"ב):

"צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה - יוצאין ידי חובתן. ציבור בקטנה ושליח צבור בגדולה - אין יוצאין ידי חובתן. תשעה בגדולה ויחיד בקטנה - מצטרפין, תשעה בקטנה ואחד בגדולה - אין מצטרפין."

ומבואר שם בסוגיה שכאשר חצר גדולה נפרצה לחצר קטנה, החצר הגדולה מושכת אצלה את מה שבקטנה, אך אין הקטנה מושכת אצלה מה שבגדולה. ולכן אם יש תשעה בגדולה הם מושכים אצלם את מי שנמצא בקטנה, ועל ידי כך הוא מצטרף למניין, אך אם תשעה בקטנה, אינם יכולים למשוך אצלם את מי שנמצא בגדולה, ואף הוא אינו יכול למשוך אותם אצלו כיוון שאין הרוב נמשכים אצל היחיד.

ומזה מבואר שעל מנת שיצטרפו למניין צריכים להיות במקום אחד, כגון בחצר אחת.

וכן פסק הרמב"ם (תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה ז):

"יוצריך להיות כולם במקום אחד ושליח ציבור עמהם במקום אחד. חצר קטנה שנפרצה במלואה לחצר גדולה והיו תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין; תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין. ציבור בגדולה ושליח ציבור בקטנה יוצאין ידי חובתן, ציבור בקטנה ושליח ציבור בקטנה יוצאין ידי חובתן שהרי הוא מופלג מהם ואינו עמהם במקום אחד, מפני שיש בגדולה פסין מכאן ומכאן הרי היא כמו מופלגת מן הקטנה ואין הקטנה מופלגת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן זווית שלה."

וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח נה, טז-יח) שצריכים להיות במקום אחד. ועיין שם בהמשך הסימן בשו"ע ובמפרשים שדנו בהרחבה אודות מקרים שונים אם יכולים להצטרף, וכגון שרואים זה את זה, או כגון שהם בחדר אחד אך יש בו מחיצות. אך על כל פנים ברור

שכלל הדעות, על מנת שיצטרפו למניין הם צריכים להיות בקרבת מקום זה לזה. ולכן, אם אינם בקרבת מקום זה לזה, אף על פי שמתקשרים באמצעות מכשיר כל שהוא, אינם מצטרפים למניין.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ

יועצים מדעיים:
הרב פרוי אברהם שטינברג
הרב פרוי דרור פיקסלר
הרב פרוי נתן קלר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לעיין שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיין גב' לורין הופמן ז"ל	לעיין חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לעיין סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי				

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"
הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל
הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח
שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו.
צפנת ישעיהו: מעזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך
שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר
בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו.
בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות
חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את
משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה גדעון בן רחל רבקה רינה בת גרונה נתנה יוסף חילי בן רחל	ניר רפאל בן רחל ברכה חנן הראל הכהן בן דרורה מאירה בת אסתר אילנה בת עליה נהוראי בן רבקה נמיר	ישראל בן רבקה אריה יצחק בן גאולה מרים נטע בת מלכה חוה ראנלה בת פיילא רבקה בת שרה בלה
בתוך שאר חולי עם ישראל		